

Závislost EU na importu ruských surovin pro zelenou energetiku

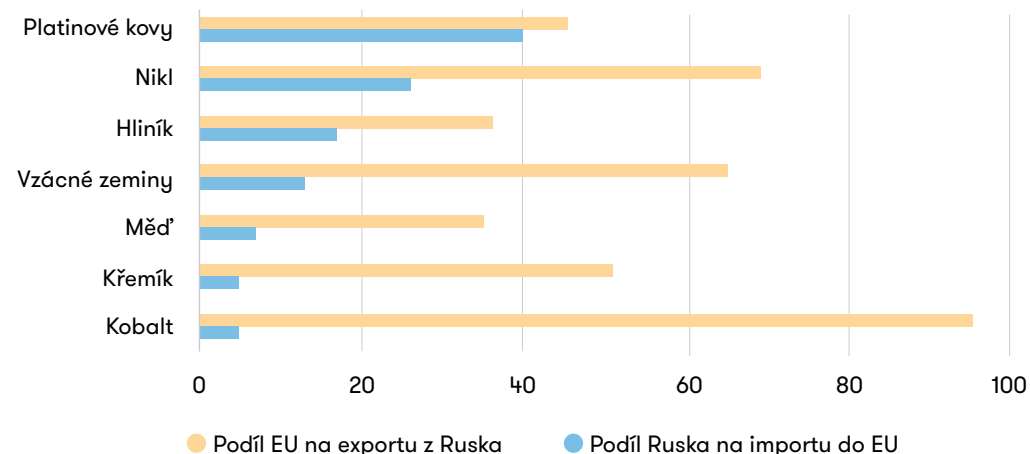
Jedním ze tří pilířů evropské strategie pro snížení závislosti na energetických surovinách z Ruska v rámci REPowerEU je urychlený přechod k čistým zdrojům energie. [Analýza](#) AMO ukazuje, že Evropě hrozí nedostatek surovin nutných pro energetickou tranzici. Některé klíčové suroviny země EU přitom dováží právě z Ruska.

Rusko patří mezi pět největších exportérů do EU hned u 7 ze 12 surovin, které jsou kritické pro energetickou tranzici. Téměř u všech kritických surovin je dominantním producentem Čína, nicméně v některých případech hrají právě ruské dodávky významnou roli. Příkladem může být vysoce koncentrovaný nikl nutný pro baterie. Ruská společnost Norilsk Nickel sytí 20 % světové poptávky po této komoditě a pro EU je těžko nahraditelná. Podobně na tom jsou některé prvky spadající do skupiny platinových kovů.

Pro ruské exportéry je unijní trh zpravidla nejvýznamnějším odbytištěm surovin. **Vztah vzájemné závislosti je však do značné míry nevyrovnaný ve prospěch Ruska.** Zatímco výpadek dodávek do EU by znamenal ztráty pro Rusko na úrovni max. několika mld. EUR ročně, případný nedostatek surovin může ohrozit samotné cíle energetické tranzice EU, do nichž by mělo směřovat několik bilionů EUR do poloviny 21. století.

Obchod s kritickými surovinami pro energetickou tranzici mezi EU a Ruskem v roce 2020

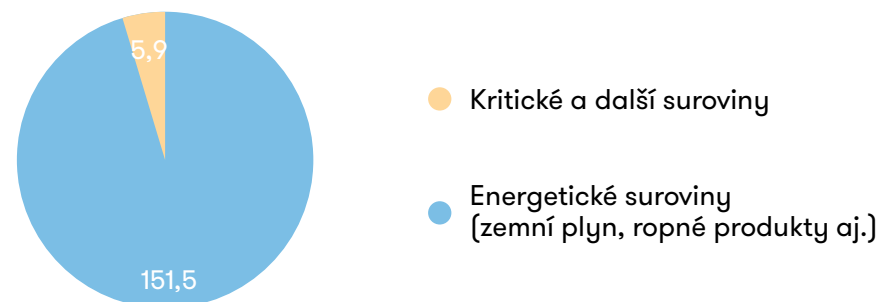
Zdroj: RMG Consulting, Evropská komise

Příjmy Ruska z exportu surovin

(v mld. USD v roce 2020)

Zdroj: Harvard University

Dopady možných výpadků dodávek surovin z Ruska do EU

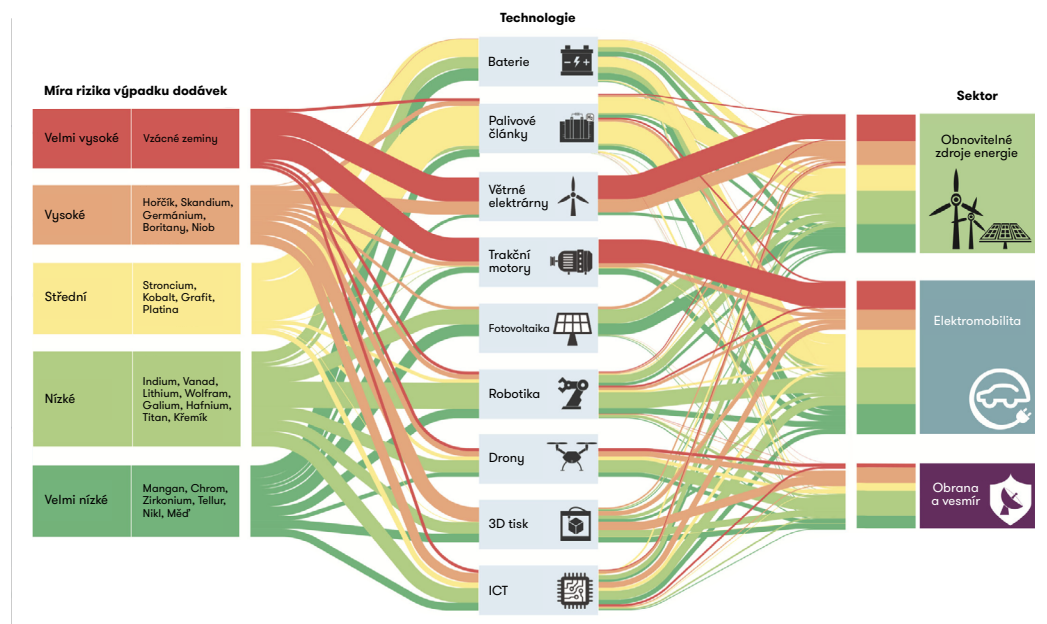
- Výpadky dodávek surovin z Ruska by měly dopad na všechny klíčové technologie a odvětví, která jsou závislá na kritických surovinách. Technologie energetické tranzice patří k těm nejvýznamnějším.
- Dopady případných výpadků ruských dodávek na jednotlivé obory:
 - **Platinové kovy** (významné dopady) – výroba energie z vodíku, automobilový průmysl
 - **Nikl** (významné dopady) – baterie do elektromobilů a ukládání energie
 - **Vzácné zeminy a zinek** (střední dopady) – větrná energetika
 - **Hliník a měď** (mírné dopady) – přenosové sítě
 - **Tellur, kadmium a křemík** (mírné dopady) – fotovoltaika
- **Soběstačnost EU je u všech kritických surovin minimální.** Výpadky dodávek z Ruska by bylo možné v mnoha případech nahradit jinými dodavateli. Velká část celosvětové produkce kritických surovin je však aktuálně koncentrována v Číně.

Rusko a svět

- Omezení evropského importu z Ruska by zasáhlo společnosti vlastněné ruskými oligarchy, z nichž velká část je na sankčních seznamech EU.
- Ruské společnosti by pravděpodobně navýšily export především do asijských zemí namísto Evropy. Opakoval by se tak scénář omezení exportu ropy do EU, kdy je ruská ropa vyvážena především do Indie a Číny se slevou na úrovni desítek procent.
- Zásahem do volného trhu se surovinami by celosvětově došlo k rozšiřování dlouhodobých kontraktů, které poskytují vyšší finanční stabilitu a jistotu dodávek, ale mohou celkově znamenat vyšší ceny.

Celková závislost EU na dovozu kritických surovin

Zdroj: Evropská komise

Podíl Ruska na globální produkci (%)

Největší alternativní producent (% globální produkce)

Platinové kovy	13	JAR (72)
Nikl	11	Indonésie (18)
Hliník	6	Čína (52)
Měď	4	Chile (30)
Kobalt	2	DRC (59)
Křemík	2	Čína (66)
Vzácné zeminy	2	Čína (86)

Zdroj: IEA

Dosavadní dopady ruské války na Ukrajině na těžbu a export kritických surovin

Více než rok trvající ruská válka na Ukrajině měla omezený vliv na těžbu surovin v Rusku. Pouze u 13 z 53 druhů Ruskem těžených surovin byl zaznamenán citelný pokles produkce. **Negativní dopad války na ruskou ekonomiku dosud neměl zásadní vliv na objem produkce většiny ruského těžebního průmyslu.** Válka však ovlivnila těžbu surovin s největším významem pro ruský státní rozpočet.

Ropa a zemní plyn byly zasaženy přímými sankcemi EU a USA. Produkce potaše (výroba hnojiv) byla zasažena nepřímo, skrze sankce na významné představitele spojené s ruským režimem. Těžbu a export ostatních surovin nadále ovlivňovaly především tržní mechanismy.

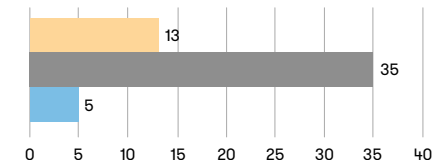
Jedním z hlavních důvodů pro neuválení sankcí na export neenergetických surovin z Ruska je kombinace menšího významu pro příjmy ruského státního rozpočtu a vysoké závislosti západního světa na importu z Ruska.

Například již možnost výpadku dodávek ruského niklu vedla na konci února 2022 k dvojnásobnému nárůstu jeho ceny na světovém trhu. Situace se poměrně rychle uklidnila, nicméně i tato epizoda měla vliv na rozhodování západních států, zda v reakci na zahájení války okamžitě uvalit sankce na export ruských surovin.

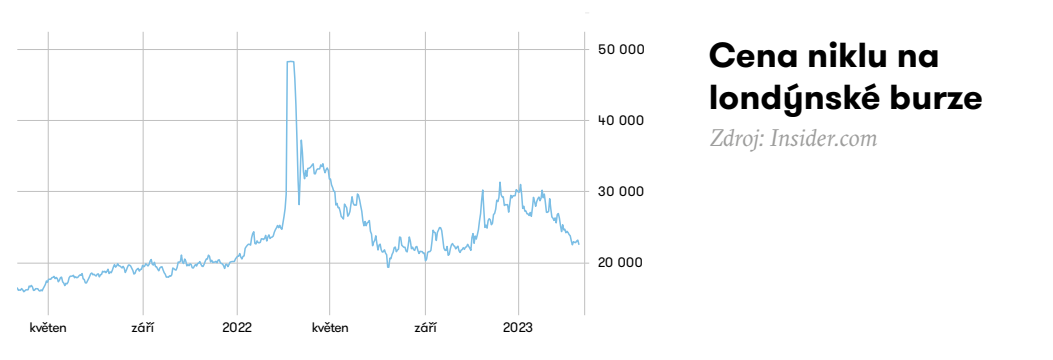
Význam Ukrajiny pro unijní import kritických surovin je na nižší úrovni než je tomu u surovin z Ruska. Konflikt zasáhl ukrajinský export titanu, který v roce 2020 představoval 5 % evropského importu. Ukrajina zároveň aktuálně nemůže rozvíjet svá naleziště přírodního grafitu nutného pro baterie. Ty jsou páté největší na světě a pro EU by se mohly stát zdrojem diverzifikace dodávek čínského grafitu.

Vývoj objemu ruské produkce jednotlivých typů surovin mezi roky 2021 a 2022

Zdroj: US Geological Survey

● Pokles produkce o víc než 5 % ● Stabilní produkce ● Nárůst produkce o víc než 5 %

Závěry

- Ruská válka na Ukrajině odhalila velký význam kritických surovin z Ruska pro západní svět. Těžba a export kritických surovin do EU v roce 2022 meziročně rostl.
- **Zdá se, že se Evropa rozhodla bojovat se svou závislostí na ruských fosilních palivech mimo jiné prostřednictvím (omezeného a přechodného) navýšení své závislosti na ruských kritických surovinách.**
- **Na místě je však zvýšená opatrnost, protože zanedbání diverzifikace zdrojového portfolia či dodavatelů může vést k dalšímu růstu nevyrovnanosti významu obchodu s kritickými surovinami mezi EU a Ruskem.**
- Vhodným krokem může být správně nastavený systém podpory vlastní produkce, zpracování a recyklace kritických surovin, který rozpracovává **Critical Raw Materials Act**. **Iniciativu na evropské úrovni však musí doplňovat i snaha členských států omezovat rizika pro domácí průmysl a rozvoj ekonomiky.**

Factsheet zpracoval Michal Čepelka
(michal.cepelka@amo.cz).
Grafická úprava Jaroslav Kopriva.

